

NÉPNEVELŐ.

NEVELÉS- ÉS OKTATÁSÜGYI LAP

A MAGYARORSZÁGI LATIN- ÉS GÖRÖG-SZERTARTÁSÚ KATH. NÉPOKTATÁSI INTÉZETEK SZÁMÁRA.

KIADJA A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT.

Megjelenik minden vasárnap egy évfolyam terjedelemben.

Megkapja e lapot minden kath. népoktatási intézet egy-egy példányban ingyen.

Előfizetési ár: egész évre 3 frt. Kéziratokat nem küldünk vissza.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

Királyi Pál-utca 13. szám

(Szent-István-Társulat).

A hirdetések árszabálya:

A pályázati hirdetéseknek minden egyes szóért, minden közlés után 2 kr. (4 fillér) fizetendő. — Egyéb hirdetéseknek egész oldal 16 frt, fél 8 frt, negyedrészt 4 frt és egy nyolczadrész oldal 2 frt. A 30 kr. bélyegilletéket a hirdető fizeti. A díjak előre beküldendők a Szent-István-Társulathoz.

HIVATALOS RÉSZ.

Kitüntetés.

Személyem körüli magyar miniszterem előterjesztése folytán *csikjenőfalvi Gyenge János* szacsali görög-katholikus lelkész, szentszéki ülnök és czimzetes esperesnek, a lelképásztorkodás és a népnevelés terén sok éven át kifejtett hű és buzgó működése elismerésül, a koronás arany érdemkeresztet adományozom.

Kelt Budapesten, 1894. évi december hó 29-edikén.

Ferencz József, s. k.

Gróf Andrássy Gyula, s. k.

Köszönet. Elismerés.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Jablonszky János* felső-zubriczai plébánosnak, ki az ottani iskola és tanítói lakul szolgáló épület vételárához 375 frttal hozzájárult, őszinte elismerését és köszönetét nyilvánította.

Kivonatok az egyházmegyei körlevelekből.

Győr-egyházmegye:

32. sz. A Szent-István-Társulat nm. elnöke jelel, miszerint 1895. január elejétől kezdve „Népnevelő“ czimű lapot ad ki s megküldi tanintézeteiknek ingyen, megkeresvén a t. iskolaszékeket, miszerint díjazással járó közléseiket: pályázatokat, hirdetéseket s efféléket mostantól fogva e lapba, mint a magyarországi latin- és görög-szertartású kath. népoktatási intézetek hivatalos lapjába, a „Népnevelő“ kiadóhivatalához (Budapest, Királyi Pál-utca 13.) küldeni sziveskedjenek.

Ezen szép vállalatot szivesen pártfogásom alá veszem s egyházmegyémet ft. papságának s népoktatási intézeteinek pártolásába ajánlom.

Győr, 1895. január 5-én.

86. sz. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 1892. évi 56571. számú rendeletében kimondotta: „hogy az 1891. évi XV. t.-czikk végrehajtása tárgyában a kir. tanfelügyelők számára kiadott »Utasítás« 33. §-a felsorolja az említett törvényczikk rendelkezései által érintett jogi személyeket, s ezek közé nem tartoznak a szerzetes-rendek, amelyek által fenntartott intézetekre nézve ugyanazon szabályok irányadók, melyek a hitfelekezetek által állított intézetekre nézve érvényesek « (Magyar közigazgatás. 1894. évf. 51. sz.)

87. sz. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 1892. évi 43297. sz. a. kelt rendeletében így intézkedett: »Általában véve nem lehet kifogást tenni az ellen, mikép tanítónók a kiseddövödák és menedékházak felügyelő bizottságaiba megválasztassanak, mert ezen intézetekben a foglalkozás még oly időben is tart, amikor az elemi iskolai tanítás szünetel, s így a tanítónók a kiseddövödákat és menedékházakat kötelességeik elmulasztása nélkül is meglátogathatják; mindenesetre föfel-tétel, hogy saját teendőiket amiatt el ne hanyagolják.« (Magyar közigazgatás 1894. évf. 51. sz.)

Veszprém-egyházmegye:

6. isk. sz. A Szent-István-Társulat a folyó év kezdetével »Népnevelő« czimű kath. tanügyi lapot indit meg, mely a magyarországi latin- és gör.-szertartású kath. népiskolai intézetek hivatalos lapja leendő. Midőn ezen kath. tanügyi lapot egyházmegyémet t. papsága, az egyházmegyémmhez tartozó tanítók, tanintézetek és iskolaszékek szives figyelmébe és határozott pártolásába a legmelegebben ajánlom, felhivom és utasítom egyuttal a főhatóságom alá tartozó összes népiskolai intézeteket, hogy díjazással járó közléseiket: az osztály- és segéd-tanítói pályázatokat, esetleges hirdetéseket és efféléket már az új évtől fogva a nevezett

„Nepnevelő” kiadóhivatalához (Budapest, Királyi Pál-utca 13.) küldeni sziveskedjenek. Intézkedtem, hogy a nevezett lap ingyen példányát minden önálló tanítóm az új évtől kezdve megkapja. Ugyanazért felhívom illető tanítóimat, hogy a „Nepnevelő” összes számaint szorgalmasan összegyűjteni, az év végével bekötetni és az iskola könyvtárába elhelyezni sziveskedjenek.

NEM HIVATALOS RÉSZ.

Igen, egyesüljünk!

A holt kéz megmozdult. Magyarország róm. kath. tanítói kellemes új évre ébredtek; a holt kez, szakítva a múlttal, melynek vezérferfiái, csak nem rég is sehogyse tudtak megbarátkozni a »mesterkongresszussal. — maga nyitja fel a kongresszus kapuit, hogy önzellen híveit, jó és balsorsban osztályosait, odaadó, készséges munkásait oda bevezesse.

A nagymélt. Püspöki kar támogatásával hazánk nagynevű tudományos intézete, a Szent-István-Társulat új év reggelén egy ajándéklapot indított meg a kath. tanítók számára, a »Nepnevelő«-t, mely phönixként megifjodva, megújulva és megszépülve kelt ki hamvaiból, hogy amit eddig gyenge erővel megépített, azt országos, általános munkájával be is töltsze.

Régi szükségét van hivatva pótolni ez a lap; mert mi szétoldott kéve kalászaiz vagyunk, s sorunkból a legnemesebbek is megszoktak már fasult közönynyel neznai a jövő elé. Csoda-e? hisz egyik-másik nemesen érző tanúgybarát-esperesen kívül nem volt a kath. tanítónak támasza, barátja, vezére. Lehettek eszméi,

vágyai, tervei, azok lassan mind nyomtalanul elmúltak s hányan azok közül, kik a katolikus tanügynek szent lelkesedéssel szorgalmuk, megfigyeléseik és munkájuk által kincseket gyűjthettek volna, hányan azok közül, kik a tanító társadalmi állásáért és anyagi javaiért munkát, fáradságot és küzdelmet nem kíméltek volna, végtére is kedvüket veszítve, a semmittevésnek adták át magukat.

Hová lett az ambíció, melylyel 20–22 év előtt az iskola küszöbét átléptük? B. Eötvös szelleme ott lengett körülünk, s mint egykor a nagy Napoleon katonái, mi is tarsolyunkban véltük hordozni a marsall-botot. Tanítottunk szorgalommal, odaadással, egy kis, füledt levegőjü tanteremben 6 osztályt: tanítottunk a sok rossz könyvből, melyek íróit bármily foglalkozás kvalifikálta, de tanító nevével csak elvéve lehetett valamelyikén találkozni. Tanítottunk hévvel, tüzzel s erős, fanatizált hittel az 1868. tanterv csálhatatlanságában; s mikor a lázas munka eredményét kutattuk, meggyőződünk kellett, hogy mi nem tanítunk, hanem a tantárgyak közt balanszirozunk s egyáltalán nem nevelünk. A tanító-gyűléseken kezdtünk a dologgal foglalkozni, s már-már kitört a válság az 1868-iki terv ellen, midőn a nagymélt. püspöki kar 1877. évben a miniszteri tantervet a katolikus iskolákra, egész terjedelmében kötelezővé tette; egyuttal megjelent az engedélyezett könyvek jegyzéke is a Szent-István-Társulat kiadásában.

Ekkor azután már »nebantsvirág« lett a tanterv, valamint a könyvek is, a melyekről senkise tartotta szükségesnek felvilágosítani az érdekelt tanítókat avégből, hogy ki a könyvek írója? hol merítette anyagát? ki hogyan

TÁRCZA.

PÁLY JÁNOS

Egy tisztas agg férfiut, *Pály János* kiskörmői plébánost, kiérdemült esperest, jelenben a Szent-Grót kerület nagyérdemű országgyűlési képviselőjét, a tanítók legjobb barátját mutatnom be neked k. olvasó, ki január 20-án tartá aranymiséjét.

Vajha a legapróbb részletekig tudnám jellemezni az ő vonzó egyéniségét, félszázados tevékeny életét, hogy mindenki megtanulná ismerni azon rugókat, melyek a szív húrjait kellemesen érintve, nemcsak ő benne, hanem másokban is az érzelmek mindmegannyi nemes rezgéseit teremtik elő.

Pály János szül. 1820. nov. 24. Veszprémben. Az elemi iskolát és a hat gymnásiumi osztályt ngyanott végezve, püspöke a növendék-

papok közé felvette és Szombathelyre küldötte a 7-dik és 8-dik osztály elvégzésére. A theologiai tanfolyamot Veszprémben elvégezvén, 1844-ben december 29-én gróf Zichy Domonkos által pappá szenteltetett és első zsenge áldozatát 1845. Jézus neve ünnepén mutatta be szülőföldjén az Úrnak. 1846. jul. 15-én főpásztorra Zsidre küldötte, mint lelkiekben helyettest a plébános mellé; innen 4 hó mulva Nagy-Kapornakra küldetett, hol 1849. januárig volt. Midőn az akkori mozgalmas időkben Bakony-Szombathelyre tétetett, hol a forradalomra lelkesítvén híveit, már májusban mint káplán Kis-Görbőre helyeztetett át, de itt is egy út melletti kereszt lábánál oly lelkesítő beszédet mondott, hogy a forradalom leveretése után feljelentették s csak népe közbenjárása folytán nyerheté megmenekülését. 1855-ben kiskörmői administrator, 1859-ben plébános lett. 1870-ben helyettes esperessé, majd 1888-ban valóságos esperessé neveztetett ki; 1892-ben az őt környező rajongó szeretet ugy a közéletben, valamint a megyeház termében szerzett érdemeinek elismeréseül országgyűlési

birálta? miért ajánlatik? A mi véleményünket senki sem kérte, panaszunk meghallgatására forumot nem ismertünk — elhallgattunk.

Készült a nyugdíj-törvény. Ha az államgépezet bármely csoportjai számára készítenek egy ily törvényt, küldöttségre-küldöttséget menesztenek, de mi — csak tovább hallgattunk. Ennek köszönhetjük, hogy a 6 osztályt végzett gyermek, ki egyéb kvalifikációját a szabóműhelyben szerezte s protekció folytán irnokká lett, kétannyi nyugdíjjal van biztosítva, mint mi.

Megalapítottak a kath. tanítók segélyintézetét. S mi ismét hallgatásra voltunk kényszerítve. Áldozatkész, nemes intenczió nyilvánult az alapítók e tetteiben, de a szervezet »sine nobis, de nobis« létesülvén, intézői köréből a tanítók kizáratván, — mi lett a jövője? Nem kárörvendek, csak egyszerűen nyilvánítom a valót: volt év, midőn segélykező nem akadt: hány volt akkor a betevő tag? azt kutatom.

Következett erre néhány divatos ujtás! Kosárfonás, lombfűrészelés, isk. takarékpénztár, — s mi újra hallgattunk.

Végre revideálták a nyugdíjtörvényt. És mi kath. tanítók — nagobbára kántorok — csak akkor tudtuk meg, mi történik velünk, midőn helyzetünk javítására többé mit sem tehettünk, midőn régen megállapított nyugdíjigényünk újabb biztosításáért azon kegyes engedélyt élvezhetjük, hogy ezentul szedhetjük azt az odiosus 15 krt, mely városokban, jól dotált, kényelmes viszonyok közt működő, nagobbára állami, községi és zsidó kollégáink 700—1000 forintos nyugdíjigényének kielégítésére van megszavazva; no! erre már csak halott-hallgatás lehetett a válaszuk.

képviselővé választotta Ez élete története. — S ha már most kérdeznének, ki ő? Bátoran elmondhatom, hogy lelkiatya hivatásánál, honatya az őt szerető kerület bizalmából és a tanítók atyja, irántunk viseltető szeretetéből, ki minden időben szíven hordva a tanítók méltánylandó panaszait, nemcsak tőle telhetőleg orvosolta a bajt, hanem orvoslására szíves készséggel, leereszkedő bizalommal a legjobb tanácsokat adta, s adja ma is igazán elismerésre méltó áldozatkésziséggel; kicsike jövedelmű plébániáján megtakarított filléreit nekünk adá tanítóknak, követvén a bibliai szegény asszony példáját.

A tanítókat oly közvetlen érdeklő jótéteményeiről álljon itt néhány adat.

1889. évben Báró Hornig Károly veszprémi püspök ő méltósága széleskörű áttekintéssel rendezvén egyházmegyéje tanítóinak ügyét, elrendelte, hogy a »Gondviselés« című segélyegyletbe az egyházmegye minden tanítója köteles belépni. A nemes szívek között, kik az intézet alaptőkéjét gyarapíták, az első Pály volt 100 frtos adományával.

A helyzet megváltozott! Isten látogatása kellett hozzá. Súlyos, nehéz időket él a magyar kath. egyház, s most a szorongattatások idején ismerte csak fel egyetlen, önzetlen munkatársát, hogy a kath. egyház társadalmi állása, a kath. nevelés és a kath. erkölcsök művelése érdekében, vállvetett közös munkára sorompóba szólítsa.

És mi megértjük a hívó szót! Mint jó gyermekek készséggel tömörülünk a szorongatott anya hívó szavára. Feledjük azt, hogy kicsi a kenyér, melyet tőle kapunk; tudjuk, hogy ellenségeink is csak biztatnak nagobbal, de tényleg — mint a nyugdíjtörvény revíziója mutatja — még abból a kicsinyből is letörnek egy darabkát. Feledjük a sérelmeket, hisz együtt bűnhödünk érettök; feledjük, mert biztos jelek mutatkoznak, hogy a félreismerett gyermek az anyai szív őszinte szeretetét megnyerve, egyttal megszerzendi vesztett jogait s az egyesülés boldogságot hoz sivar napjaira.

Igen, egyesüljünk! Egyesüljünk a »Népnevelő« hívó szavára, ennek fentartása és fölvirágoztatásáért! Egyesüljünk a kath. egyház védelmére, védve a veszendőbe indult közkinceseket! Egyesüljünk a kath. tanügy és nevelés előmozdítására, egymás iránt szeretettel, egymást gyamolítva, tudasunkat megosztva, közrebocsátva!

Légy üdvözölve általunk „Népnevelő!”

Nagy-Salló, 1895. január 16.

Kucséra Imre,
r. k. főtanító.

Midőn 1893. június hó 12-én a Sümegh-keszthelyvidéki tanítóegylet tiz éves fennállásának emlékünnepeit üle, ő a tagok mögött szerényen elvonulva gondolkodott, s midőn az egylet elnöke az egylet működésének történetét felolvassa, mindenkitől észrevétlenül egyszerre az elnök mellett termett, tőle helyet és az egybegyűltektől a szólásra engedelmet kérve, körülbelül ezeket mondotta: Tiz évvel ezelőtt az én elnökségem alatt alakult meg ezen munkás tanítóegyesület, ezen napnak emlékére én 2000 frtos alapítványt teszek, hogy annak kamatait ezen egylet két szegényebb javalmazásu tagjának középiskolába járó szorgalmas fia kapja segélyképen. Alig mondván el rövidke beszédét, eltűnt a teremből s a Balaton partján méltán elmerengve került el a meghatótság árjából kitörő óvációt. Mennyi könny, mennyi áldáskívánat szállt reá imaként a meglepett tanítók ajkairól!

Ime, e két adat legjobban jellemzi őt, nem is számítva mindazon jótéteményeket, melyekkel sokszor sok tanító könnyeit letörlé.

Még egyet! Midőn az 1890. év karácsony

A keresztény nevelés alapelvei.

(Vége)

Felneveltük, eljuttattuk az ifjút a testi-lelki fejlődés azon fokáig, hogy a földi élet terhes munkakörébe beállhasson: kezébe adtuk a vándorbotot, melyre támaszkodva az élet viharos folyása közepett biztosan megállhat, még ha »fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae.« Igen, válik a fejlődő ember testileg, értelmileg és erkölcsileg a fejlesztő tényezők hatása következtében. Ezzel, úgy látszik, az iskola munkája beveződött. Igen, de a mű, a munka eredménye még nem teljes, nem egész.

Négy elemből építettük az ifjú ember házat: a sok gyalulás, faragás, nyesés, idomítás alatt és után egymáshoz és egymásba illesztettük ugyan az épület alkotó részeit, de hol van az, aki ezen kis világ elemeit létrehozta, hol van az ősz elem, hol a tervkészítő, hol van az, aki amaz elemeket bensőleg egyesítette, az összefűzött részek összegének tartósságot, szilárdságot biztosít? Hol van a teremtő, az alkotó, aki a gyermekbe képességeket oltott, hogy fogékony legyen a fegyelem, művelődés, civilizáció és moralitás iránt? Nem vagyunk talán véle közösségekben? Nem az ő köréből kerültünk volna-e ki mindnyájan? Avagy csak úgy véletlenből volnánk itt e mulandó világ számára? És ezélünk is csak a rövid földi pálya megfutása volna, és semmi egyéb?!

Az esztelen mondja: »Nincs Isten.« En hiszem Isten létezését, hiszek egy Istenben, hiszek Jézus Krisztusban és a Szentlelekben. »Vallok én három személyben egy Ur Istent lényegében.« Hiszem és vallom, hogy van Teremtőm, van Megváltóm és Megszentelőm.

előtti napon egy szegény, soktagu családdal bíró tanító ép azon töprenkedett, hogy mi uton-módon szerezzon örömet kisdedeinek s honnan fedezze mindama szükségleteket, mik az élet fenntartásához elkerülhetetlenek. — megnyílik az ajtó s a postáról jövő egyén egy 50 frtról szóló utalványt nyújt at. Képzeltetni az örömet! Ime a kisdéd Jézus övéi által szerez örömet, hogy sohase veszítsük el a bizalmat. Ki küldötte? Talán szükségtelen is mondanom, a jó Pály esperes ur.

Már most engedd meg, Tanítók Atyja, hogy kartársaim nevében üdvözöljelek. Üdvözöllek ősz papja a Melchizedek rendjének és szeretetünket lerakjuk az Urnak zsámolyánál, melynek oltárán zsenge áldozatodnak arany emlékünnepe ülöd. Tarts meg továbbra is minket páratlan szived nemes indulataiban, s imádban emlékezz meg rólunk tanítókról, kik a te vezérlő szavaid szerint akarjuk egyházunkat és hazánkat szolgálni. Mi viszont az áldás teljét kérjük számodra a Mindenhatótól!

Bertalan Vizeze.

Bár néma a világ,
De benne mégis Isten lelke szól.
Őrök betűkkel írta föl keze,
S é szó ragyog le a menny bojáról.
»En vagyok.«

Isten létét bizonyítja a közérzet, hirdeti a világegyetem, ennek rendszeres, szabályozott mozgása; Isten létét követeli a lélek szellemsége, mert szellem csak szellemtől nyerhet eredetét; Isten létét követeli a gyakorlati ész, mely azt mondja, hogy az ember a legfőbb jóra, mely az erkölcsiség és boldogság közti összhangban rejlik, törekedjék. S mert hiszem és vallom Isten létezését, hiszem és vallom három személyben, mint Teremtőt, Megváltót és Megszentelőt s mert csakis ezen hit és vallás jogosít fel arra, hogy »keresztény« jelzót használhassak — azon meggyőződésben vagyok, hogy egyetlenegy keresztény nevelő, keresztény tanító sem léphet iskolába, ha csak bitorolva nem hordozza vallása előtt a »keresztény« epithetont, keresztény vallásos érzület nélkül!

Imádas Isten iránt s hála a szülék jótékony faradalmiért: két sajátság emberben, mindenik képes őt az állatok körén felül magas emelkedésben tartani. (Kölcsei.) S mert a vallásos érzelem igen korán szokott a gyermeknél nyilatkozni, azért korán s pedig minden késedelem nélkül ébresztgessük a vallás szunnyadó eszméit a gyermek lelkeben akkor, mikor esze fejlődni kezd, fogékony szive jóra, rosszra egyaránt hajlandó, nem pedig akkor, mikor már fogamzott és erős gyökereket vert a vétek hajlama. »A bölcsék bölcsé sem képes a szilaj ifjút futtaban föltartani akkor, midőn fellázadt indulatai és szenvedélyei ragadják.« (Rónay.)

A vallás erkölcsi érzület nevelése és apolása legelső és egyik legfontosabb teendője minden iskolának.

»A valódi műveltségnek és tiszta erkölcsöknek kiapadhatatlan, örökké buzgó kutfeje a vallásos érzés, melynek ápolását és fejlesztését folyton szem előtt tartotta a tanári testület. . . . A vallás erkölcsi érzület nemes nyilvánulásának tekinthetjük az ifjuság lelkesedését az egyházi és nemzeti eszmékért« hirdeti a soproni ág. evang. főgymnasiumnak 1892/3. évi értesítője. »A jövő nemzedéknek már gyermekkorában kebelébe csepegtetjük a vallásos buzgalmat s a hitfelekezethez való ragaszkodást«, (Tisza Kálmán 1891. sept. 14-én Pápan az egyházkerületi közgyűlésen) vagyis: korán kell a vallásos nevelést kezdeni.

Báthory Annáról, aki korán elvesztette édes anyját, írja dr. Komáromy András (Magy. Hirlap 1894. márcz. 6.), hogy őt rokona: Báthory István örökbe fogadta; ennek udvarában tartózkodott hetedik évétől egész 12 éves koráig. E nagy uri házban folyt trágár beszédek, durva tréfák, vad harcosokhoz illő mulatságok s a látott és tapasztalt dolgok a kis Anna fejlődésére kárhóztos befolyást gyakoroltak. Észre-

vétlenül becsepegtették lelkébe a léha időtöltés és az érzéki vágyak s gerjedelmek után való sovárgást. Végzetes napok és órák, melyek egész élete boldogtalanságának és szenvedéseinek okozói lettek. Botrányos, erkölcsileg súlyos életéről nem idézem az író szavait.

Vilmos császár Stolberg grófhöz (1878. decz.) levelet intézett, melyben lelkére köti a belügyek oly irányu vezetését, hogy ezáltal az állam tekintelye gyarapodjék, továbbá az evang. és kath. egyházak állásáról szólva, kiemeli annak szükségét, hogy az ifjuság az iskolákban bensőbb és mélyebb vallásosságra fektetett nevelésben részesüljön. Az ifjuságot, — mondá ugyanó — isteni félelemben kell nevelni.

»Van Isten« hangzik feléd mindenünnen: rajta tehát kedves tanító, vezesd a rád bízott gyermeket úgy, hogy Istenét megismerje, imádj, szeresse és neki szolgáljon. Ez képezze számodra az ötödik és mégis a legeslegelső feladatot, mely a már ismert négyet átöleli, összeköti, s mely azt mondja: Látod, amit csak keresesz, az én vagyok; szived boldogság után epedez, én utánam epedez: lelked világosságot óhajt, ez bennem van, én vagyok az örök világosság; szabadság után vágyakodol, az nálam és velem trónol; szeretetet keresel: én vagyok a szeretet. »Látod, te nemcsak az én leheltem, nemcsak az én hasonlatosságom, hanem az én képmásom vagy; te velem és bennem lehetsz; haladj az én utamon, országomnak, a mennyországunk örökösévé leszel. Így fogsz divinizálódni, megistenülni!«

»A haza, a társadalom emelik föl hozzád karjaikat. Óh iskola! te az ifju kedélyeknek, a kora erkölcsöknek nevelő-tanyája! Ha te vesze vagy, vesze van minden, minthogy falaid közül kell kikerülni új s jobb állampolgároknak, hogy ne legyen oka senkinek, drága hazánkat »a sikkasztók eldorádója«-nak nevezni«, (Pesti Hirlap 1888. ápr. 11.) s hogy soha senkise írhasa, hogy »család, vagyon, haza s mindazok az erkölcsi motivumok, amelyekre a haladás modern eszménye felépült, veszélyben forognak, s ki tudja, hogy e társadalom fentartó elvek szétrombolásával nem-e esik évszázadokra vissza maga a haladás is?« (Hazánk 1894. márcz. 2. 67. sz.)

»A jelen polgári és társadalmi rend azért elválaszthatatlan a kereszténység vallási rendjétől, mert belőle nőtt ki. A mi haladásunk és összes intézményünk tapláló erejét a kereszténység szelleméből szívja magába, »azért nem is szabad az alappal össze nem egyeztethető, műveltségünk szellemével össze nem férő institucziókat alkotni, hanem elodázhatatlanul szükséges, hogy a nemzetnek fiai és leányai a hazának reményei oktatását a vallás-erkölcsös neveléssel egyesítsük.« »A hitoktatás szentelte s nemesítette meg az emberek kölcsönös viszonyait, a hitoktatás tette fogékonyabbá az erkölcsi érzéket, nevelte nagyra a keresztény lelkiismeretet, mely erkölcsi erejével

zabolazza a szenvedélyt, bélyegzi az igazságtalanságot.« (XIII. Leo pápa, 1878. jun. 26.)

Vallásosan erkölcsös szellem uralkodjék az iskolákban, hiszen »a vallásosan erkölcsös tanító tudja, hogy a vallásos érzület felkeltésére és ápolására nem elégséges csak a hitoktató működése és munkája, mert a vallásoktatás nem annyira tanításban, mint azon finom érzékben és eljárásban nyer gyakorlati kifejezést, melyet a tanár tanítványai irányában tanusít.« (Schlauch, 1883. ápr. 30. Felsőházi beszéd.)

A fürge kis méh mindig és folyton csak színmézanyagot hord és visz a különböző virágkelyhekből a kasba; a keresztény nevelő is csak tiszta keresztény elvek és erkölcsök magvait ültetgesse a serdülő ifjak szívének fogékony talajába. A jó példaadás itt azon tantárgy, melynél minden becsületes tanítónak egyformán kell eljárnia! — A jó példát semmi sem pótolja. Ha tehát az iskola jellemes, derék, becsületes és hazaszerető polgárokat akar nevelni, e czélját csak úgy érheti el, ha a tanító lángra gyújtja a sziveket a szép, jó és igaznak eszméi iránt, s ha a tanító a növendékek hajlamait, érzelmeit és vágyait vallás-erkölcsi elvekkel úgy irányítja és erősíti, hogy reá az iskolában, majd meg az életben is, mint fénylő csillagra, mint vezérré tekinthessen a serdülő generáció, mely lelkében és szívében hordja, hogy:

»Ami embernek tudni, tenni kell:
Imádj Istent, de embert soha.
Élj a hazáért és ha halni kell.
Halj a hazáért, a becsületért.«

Sem a vallásosságot, sem a hazafiságot nem lehet csak ékes szavakkal tanítani; át kell azt lehelni tetteink által az egész tanításba; át kell önmagunkból származtatni a növendék szívébe és lelkébe. Ezt várja és várhatja tőle a haza, az egyház, ezt várják tőle a szülők.

»Ötven éves vagyok, mondá egyik jeles tanférfiunk, s az életnek sokféle örömeit élveztem; de valamennyi közt azok valának a legtartósabbak és legtisztábbak, melyeket szívem a vallás utmutatása nyomán élvezett. Ötven éves vagyok és nem egy szenvedésen mentem keresztül; de borus napokban sehol több vigaszt és bátorítást nem találtam, mint a hit szent forrásánál.«

Vissza, vissza tehát a kereszthez, mely nélkül sem itt e földön boldogulásra nem számíthatunk, sem a síron túl nem üdvözülhetünk. Istennek tetsző életet éljünk; de rettetesen tévedne az, aki azt hinné, hogy mi az életet úgy fogjuk fel, hogy a kereszt átkarolásával a külvilágtól elzárkózottan gyötres, szomorkodás, örömtelenség közt emészszük fel magunkat. Épen nem. Nem mást hirdetünk mi ezzel, mint diadalra juttatását az ész szavának romlott természetünk felett. Nem tépelődő életunt lelkeket, hanem szeretettől lángoló sziveket óhajt tőlünk az Ur, főleg napjainkban, midőn körülöttünk minden bomladozik. A ke-

resztény hit és erköles elveit törekszik a szt. atya is a nemzeteknél feleleszteni, a hasznos intézményeket összhangba hozni az igazságban és igazságossággal, az összes társadalmi osztályok családi életében ébren tartani a méltányosság és felebaráti szeretet érzetét, továbbá az uralkodásra hivatottak közt a becsületesség, a népek közt az engedelmisség érzetét és mindnyajunk közt az istentől jövő béke utáni vágyat. (1894. márcz. 2. a szt.-kollegium előtt tartott beszéd.)

Boldog lesz azon gyermek, azon növendék, akinek vezetése ily szellemben történik, a jelenben életét és jellemét úgy fejlesztik, hogy jövőben Istennek dicsőségére, a hazának s az emberiségnek igazi üdvére válhatik. »In pace et laude erit memoria eius.«

Dr. Németh Antal. *)

Irodalom és művészet.

— Iskola. Egyetemes kath. tanügyi folyóirat. A »Szatmár-, Ugocsa- és Ung-, Beregmegyei r. kath. Neptanító-Egyesületek« hivatalos közlönye. Megjelen (a szorgalmi időben) minden hónapban egyszer. Felelős szerkesztő: *Bodnár Gáspár*. Előfizetési ár: Egész évre 2 frt. Kiadó: *Reizer János Szatmáron*. Tartalma változatos, külalakja tetszetős. Havonként egyszer jelenik meg egy-egy kiváló kath. tanférfiu fénynyomatu képevel és életrajzával. Az első szám *Novák Antal* szatmári főtanfelügyelő sikerült fenyképével jelent meg. Ajánljuk olvasóink figyelmebe.

— A »Hitszónoklati Folyóirat« szerkesztőségében. Szegeden (Alsóváros) kapható a legújabbban megjelent »*Szent Kereszt*« című nagybőjtű beszédssorozat. Irta Márton Matyas (Meer) után. Ára 40 kr.

— Kath. Egyh. Zeneközlöny. Ajánljuk mélyen tisztelt olvasóink figyelmebe ezen hazánkban egyedül álló szaklapot, mely az egyházi ének és zene összes ágaira kiterjedve, nélkülözhetlen minden kántor- és egyházkarnagnál. Ő Eminenciájára a Biborn. Herceggel primás körlevélileg kegyeskedett e lapot ajánlani, mintán meggyőződött, hogy »*kitünő szakértelemmel van szerkesztve*«. Nyolcz oldalnyi szöveg és négy oldalnyi mellékletre terjed minden egyes száma, s felölel mindent, mit egy kath. egyh. zenével foglalkozónak ismernie kell. Az 1894. évi folyamra mellékletein közli a gyertya-, hamu- barkaszentelés és a nagy hét szertartásait, gregorianus dallam, latin és magyar szöveg és szertartási utasításokkal. Hoz több himnuszt és gregorianus dallamú offertoriumot orgonakisérettel. Egy évfolyam ára 1 frt 60 kr. Megjelenik minden hó első hetében. Megrendelhető a szerkesztőségben: Budapest, V., Lipót-tér 9. sz.

*. Értekezésemhez felhasználtam Bone Henrik: »Gesamtbildung eines Menschen« (1863.) című felolvasását; továbbá: Máty Engelbert: »Paedagogiai alapfogalmak« (1894.) című munkáját és Auer Chr. tanárnak egy, a győri fogymu. ifjusághoz intézett egyházi beszédét. (1894.)

VEGYESEK.

A kath. tanügy és az országos kiállítás.

A vallás- és közoktatásügyiminiszter az országos kiállításra vonatkozólag átíratott intézett a katolikus püspökökhöz, melyben a többi között a következőket írja: »Van szerencsém a Föt. Főhatóságot felkérni, hogy a mennyiben a főhatósága alá tartozó népoktatásügyi intézeteknek a kiállításban való részvételét kívánatosnak és szükségesnek tartja, méltóztassék azokat utasítani, hogy a szükséges bejelentő ivateket az 1896 ik évi orsz. kiállítás igazgatóságától avagy a kiállítás legközelebb eső helyi bizottságától kérjek be s azokat kellőképen kitöltve 2—2 példányban f. évi decz. végeig az illetékes csoportbiztoshoz küldjék be.« Mi pedig kérve kérjük a főt. Főhatóságokat, hogy ne rendeljék el a közös kiállításon való részvételt, hanem mielőbb mondják ki az elhatározó szót a kath. tanügy külön kiállítására nézve.

Egy nagyprépost kitüntetése. Fényes kitüntetésben részesíté a szatmármegyei tanítóegylet *Novák Antal* nagyprépost, szatmár-egyházmegyei tanfelügyelőt, ki közel 50 éves munkása egyházmegye tanügyének, Volt főgymn. tanár, képezdei és gimn. igazgató, s 20 év óta főtanfelügyelője a szatmári püspöki egyházmegyenek. A tanítóegylet részéről január hó 15-én délben deputáció jelent meg a nagyprépost lakásán, s dr. Steinberger Ferencz elnök meleg szavakban emlékezett meg az agg főpap tanügyi érdemeiről. A nagyprépost meghatottan köszönte meg a kitüntetést, s megígérte, hogy mint a multban, ugy a jövőben is szívén fogja viselni a néptanítók érdekeit.

A községi és felekezeti iskolák állami nyugdíjintézete. A vallás- és közoktatásügyi miniszterium folyó évi 55,360. szám alatt kiadott s valamennyi iskolafentartó egyházi hatóságoknak, továbbá a tankerületi főigazgató-ságoknak és tanfelügyelőségeknek megküldte az 1894. XXVII. törvényzikk végrehajtására vonatkozó rendeletét. A rendelet első sorban vázlatosan ismerteti az imént nevezett törvényt, azután áttér a végrehajtás módozataira, melyet a következőkben mutatunk be, itt még csak annyit jegyezvén meg, hogy annak, a ki a nyugdíjintézet kötelekébe felvétetni kíván, 1895. május 16-ig kell jelentkeznie. A végrehajtás módozatai ezek.

1. A belépő tanintézet nyilvánosságának igazolását s a tanintézet fennállásának biztonságát igazoló adatokat.

2. Az illető intézetnél rendszeresített tanári, illetve tanítói es tanítónői állomások számát s azon adatot, mely állomások vannak a törvény értelmében a nyugdíjintézetbe való belépésre kötelezett tanerők által betöltve s mely állomások oly tanerők által, kikről más közrendelkezéssel van gondoskodva. A közrendelkezés módja is közlendő (például szerzetes-rendi tag).

3. A rendszeresített állomáson alkalmazott rendes és nem óraadó vagy kisegítő s a felvételre igényt tartó tanerők keresztlevelét, képesítő s alkalmazásukra vonatkozó okmányt összes eddigi szolgálataikra vonatkozó bizonyítványt, valamint azon egyházi, helyhatósági vagy általán közhitelességű okmányt (szabályzatot), melyre szolgálati éveik beszámíthatóságának jogosult voltát állapítják. Az ily bizonylatoknak azonban a jelen rendeletet megelőző kelettel kell birni.

4. Az általuk betöltött és rendszeres javadalmat képező fizetésről szóló közhitelességű igazolványt, megérintésével annak, mennyi a lakpenz, a törzsfizetés és mennyi az évötödös, illetve a tizedéves vagy más czimen élvezett pótlék, valamint arról szóló igazolványt is, mely időponttól kezdve gyarapodott a fizetés, előléptetés, fizetés-javítás vagy ötöd-, illetve tizedéves pótlék czimen.

5. Ha a javadalom egészben vagy részben természetbeni járulmányokból áll, úgy azoknak hatóságilag igazolt tíz évi átlagértéke veendő. A földilletmény tiszta jövedelme a kataszteri becslő által igazolandó. A természetbeni lakás vagy lakpenz, továbbá a személyes pótlék annak természetét igazoló okmány által igazolandó, ugyszintén azon körülmény, nincs-e a felveendő más tanintézetnél vagy hivatalnál is alkalmazva, mely utóbbi esetben kitüntetendő az is, vajjon tanári, illetve tanítói szolgálataik megfelel-e az állami tanintézetekben rendszeresített hasonló állomások mértékének.

Végül felhívom a czimet, hogy a felvételre bejelentett tanerőknek netán már meglevő nyugdíjalapokkal szemben szerzett igényeit az idézett törvény 3. §-ának zárpontja értelmében rendeztesse s a belépő tanerőket nyilatkozatra szólítsa fel, hogy a 10. §-ban a tartozások törlesztését illető kedvezményt mily mérvben óhajtják igénybe venni.

RÖVID HIREK. Az új közokt. miniszter legelső lépése az volt, hogy a b. Eötvös által eltörölt orsz. közoktatási tanácsot egész régi mivoltában visszaállította. — A főváros iskoláiban a jövő 1896 évben a millennáris kiállítás miatt az iskolákat olesó szállóknak rendezik be, s ezért májustól októberig terjedő tétéves szünidő lesz. — Arcamegye tanfelügyelőjévé Kubinyi Mihály zempléni-i segédftlő neveztetett ki. — Turócmege 80 iskolájában 50 ben sehogy som tanítják a magyar nyelvet. — 8131 tanító hiányzik legujabb miniszteri jelentés szerint — hazánkban. — 400 állami elemi iskola felállítását vették fel a millennáris ünnepek programjába, de mint hírlík, nincs a kormány azon helyzetben, hogy ez újabb intézmények költéségeit fedezhesse.

Szerkesztői üzenet.

A 3-ik számban a 26-ik oldalon Dr. Németh Jakab helyett dr. Németh Antal, az engedélyezett tankönyvek-nél pedig Terpezia helyett Terzina Gyula olvasandó. — P. J. Göniezbánya. A korpótlék alapját képező szolgálati idő az 1893. évi XXVI. t.-cz. hatályba lépésével kezdetét vette. Az 50 frtos korpótlék a 300 frnál nagyobb fizetésbe be nem számítható és öt ízben válik esedékessé, de csak 250 frtig emelkedhetik. — T. L. Kisbér. Tudunkkal irodalmunkban még nincs oly gyűjtemény. — D. M. Göncz. A hivatalosan megerősített

dijlevélben kitüntetett összeget jogosan követelheti a megváltásnál. A néptanítói fizetéssel egységesen megállapított kántori illetményekre semminemű községi pótdadó ki nem vehető az 1886. XXII. t.-cz. 138. §-a értelmében. E tárgyban a belügyminiszter 1887-ben 41158. szám alatt döntvényt adott ki. — **Többeknek.** A „Népnevelő” megjelenése alkalmából küldött meleg-hangu üdvözléseiket a Társulat elnökségének kívánsága folytán közzé nem tehetjük.

Felelős szerkesztők: **Ember Károly**
és **Dr. Zelliger Vilmos.**

Pályázatok.

A kaáli r. kath. népiskolánál egy tanítói állomás betöltendő. Fizetés: 350 frt és lakás, két szoba, konyha, kamra. Kötelessége: a mindennapi iskolások azon csoportját tanítani, melyet az iskolaszék kijelöl, és iskolai ügyeket érdeklő irodai teendőikben segíteni. Állomás azonnal elfoglalandó. Okleveles r. k. tanítók kérvényeiket febr. 2-ig alulirothoz küldjék. **Kaál (Hevesmege)** 1895. január 19. **Csekó Gábor** iskolaszéki elnök.

(Pécsi egyházmegye). Jóhangu, kath. magyar segéd-kántortanítót keresek, ki 950 frtos álláson folyó évben esetleg utódom lehet. Tanítja I., II. oszt. s vasárnapokat 2 órán. Kap tólem uri ellátást, mosást, napilapot, zongorát s havi 7 frt tanidőben, 8 frt. Zalában öcsém-től szünidőben orgonatanításért. Pályázó küldje oklevélmásolatát Tolnam. **Kányába Bortelekyéknek.**

(Egri egyházmegye). **Apez** (Hevesm.) róm. kath. népiskolájánál az I-ső osztály önálló altanítói állomásra pályázat hirdettek. Javadalma: 160 frt. kántortanítónál teljes élelmezés, szükséges butorzzattal és harmoniummal ellátott csinos szoba, fűtéssel, tisztogatással. Felszerelt kérvények febr. 3-ig alulirothoz küldendők. **Apez** (pósta, vaspálya), **Hevesy József**, plébános.

(Rösznyői egyházmegye). **Dereskre** (Gömör m.) segéd-tanítót keresek. Havi fizetés 16 forint, teljes ellátás. **Kántortanító.** 1-2

(Szatmári egyházmegye). **Szakacsra** (Tolnam.) a róm. kath. iskolához önállóságra jutás esetén megüresedett egyik segéd-tanítói állomásra 340 frt évi fizetés, butorozott szoba javadalmazása mellett, a rendes és ismétlők tanítása, a kántorságban segédkezés kötelezettségével, február 10-ig pályázat hirdettek. Okleveles vagy képezett végzett pályázók, az iskolaszék elnökségéhez folya-modhatnak.

(Szatmári egyházmegye). A **bereg-surányi** róm. kath. kántor-tanítói állásra pályázat hirdettek: Javadalma: Jó lakás, 400⁰l kerttel, 300 frt fizetés s körülbelül 15 frt stóla-illeték. A folyamodványok **Erdőssy Ervin** márok-papi-i róm. kath. plébánoshoz febr. 10-ig intézendők. Utolsó pósta: **Bereg-Surány.**

(Nyitrai egyházmegye). **Mikusóczi** (Trenesen m.) róm. kath. népiskolánál megüresedett néptanítói állomásra pályázat hirdettek. Magyar- és tót nyelvben jártas és oklevéllel bíró r. kath. tanítók, kik ezen állomást elnyerni óhajtják, működési bizonyítvány és oklevéllel ellátott kérvényeiket február hó 17-ig alulirothoz küldjék meg. A tanító fizetése 300 frt negyedévi részletekben, szoba, konyha és kamrából álló lakás az iskolaépületben, 1¹/₄ mérő alá föld, és elegendő tűzifa. **Pruszkán**, (Trenes-m.) 1895. január 18. **Chocholus Bálint**, pruszkai plébános.

(Szepesi egyházmegye). A **zakárfalvi** (Szepesmege posta helyben) r. k. kántortanítói állomás betöltésére 1895. febr. 14-re pályázat hirdettek. Jövedelme: 180 frt készpenz; átlag 50 frt értékű rozs és árpa; két rét haszonélvezete 15 frt; tandíj-átlag 35 frt; 40 k. m. tűzifa, melyből a tanterem is fűtendő; harangozásért rozs és árpa kévékben 45 frt; stóla 65 frt; különféle czimeken és szolgálmányokért 53 frt 70 kr.; 2¹/₂ hold föld és rét. Szabad lakás, melléképületek és két kert. Csak okleveles magyarul és tótul tudó tanítók pályázhatnak. Személyes megjelenés kívántatik. **Zakárfalva**, 1895. január 20. **Paulovszky Antal**, lelkész, iskolaszéki elnök.

(Esztergomi egyházm.) Az **ekelli** (Komárom-m.) r. k.

